

AJATUSTEN TONAVA

YP:n toimitusneuvostoonkin kuuluva viestinnän professori **Esa Väliverronen** pohtii *Acatii-mi*-lehdessä tutkimustiedon asemaa uudessa maailmantilanteessa:

”Maailmalla on päässyt valtaan johtajia, jotka käyttävät tosi-tv:n tapaa argumentoida. Eliitin vastaisuus on noussut vaaliaseeksi. ’Olemme kyllästyneitä asiantuntijoihin’, kuului EU-eroa haluavien suusta Brexit-kampanjan aikana. Tässä maailmassa on todella vaikea vaikuttaa pelkällä kuivalla asiatiedolla.

Mitä voimme tehdä? Miten tutkitun tiedon merkitystä saataisiin paremmin päättäjille ’jalkeluun’? Väliverronen mukaan tässä ei auta kuin harjoittelu. Pitää pystyä kertomaan paremmin ja ymmärrettävämmin. Tunteisiin vetoamisesta olisi apua. Professori muistuttaa, että tunteiden vastakohta ei ole järki vaan tunteettomuus.

– Valistuksen projekti on vielä kesken. Takapakkia tulee aina välillä. Siitä ei pidä lannistua.

– Jokainen voi miettiä, millaisen vaikutelman antaa, miten viestii, miten kuuntelee. Faktoiden kertomisesta ei pidä luopua, mutta pelkästään niiden tuputtaminen ei riitä.

Väliverronen vierastaa termiä totuuden jälkeinen aika. Kyseessä ei ole mikään Trump- ja Brexit-ajan ilmiö, vaan ’vaihto-

ehtoiset faktat’ ovat paljon vanhempaa perua. Esimerkiksi presidentti Bushin kaudella vääristeltiin tietoja Irakin kemiallisista aseista, jotta sotatoimille saatiin lupa.

– Se on tietysti uutta, että nyt monet johtavat poliitikot ovat ryhtyneet kyseenalaistamaan tutkittua tietoa. Trump lähes ensitöikseen päätti isoista määräraha-aleikkauksista ympäristötutkimukseen.

Näistä syistä huhtikuun lopussa USA:n tiedemarssin kärkiteemana oli näyttöön perustuvan päätöksenteon korostaminen.

– Faktat ovat tärkeitä, mutta tutkijoiden on tässä tilanteessa myös syytä katsoa peiliin. Voidaan myös kysyä, osallistuivatko brittiläiset tutkijat riittävästi Brexit-keskusteluun?

– Ei pidä hakea pelkästään syyllisiä. Eikä sekään auta asiaa, että toista mieltä olevia haukutaan tietämättömiksi idiooteiksi.

Väliverronen korostaa vuorovaikutuksen merkitystä. ’Tiede, ajattelu ja viestintä kehittyvät vuorovaikutuksessa’, hän kirjoitti Tieteessä tapahtuu -lehden pääkirjoituksessa viime syksynä. (...)

Väliverronen katsoo, että tie-de ja tutkimus voisivat käyttää tilanteen edukseen.

– Jos tutkijat pystyvät tuomaan tutkimustiedon vahvemmin esille, tilanne voi olla mahdollisuus. Asiantuntijatietoa tarvitaan ja siitä pitää kertoa uusilla tavoilla.

Mutta tämä voi olla vaikeaa ilmapiirissä, jossa kokemusasi-antuntijoita pidetään tieteen-tutkijoiden kanssa samanarvoisina studiokeskustelijoina. Jossa

ruokablogisti yrittää haastaa 30 vuotta alaa tutkinutta professoria. Jossa räjähtelevillä lepakoilla perustellaan tuulivoiman vaarallisuutta.

Ilmassa on kieltämättä merkkejä tutkitun tiedon ja tutkijoiden vähättelystä. Väliverronen ennustaa, ettei tilanne hevin muuksi muutu.

–Tutkijoiden kannattaa olla varuillaan ja paksunahkaisia. Voi olla, että täällä totuttiin liiaksi siihen, että valtio antaa fyrkat ja tutkijat tutkivat. Nyt pitää uudella tavalla lunastaa oikeus tutkimuksen tekemiseen ja se pitää tehdä joka päivä.

Myös sivistystä on pidetty liian itsestäänselvyytenä.

– Tiede tuottaa talouskasvua pitkällä tähtäimellä, mutta hyötyä ei voida luvata lyhyellä tähtäimellä. Siksi on hyvin tärkeää vaalia tieteen tieteen kulttuuria ja kriittisyyttä, mutta päivittää ne uuteen aikaan.”

Elias Anttila on haastatellut samasta teemasta tieteen sosiologi **Massimiliano Bucchia**:

”Bucchin mielestä propaganda ja laajalle levinnyt valheellinen tieto ovat aina olleet osa yhteiskunnallista keskustelua. Mikään yhteiskunnan osa-alue ei ole niiltä säästynyt – edes tiedemaailma.

’Esimerkiksi vuonna 1914 lähes sata saksalaista tieteilijää kirjoitti manifestin, jossa he kiisti-
vät Saksan hyökkäyksen Belgiaan. Joukkoon kuului myös Nobel-palkittuja. Vuonna 1998 arvostetussa lääketieteellisessä lehdessä julkaistiin kuuluisa tutkimus, joka yhdisti rokotteet autismiin. Tällaisia huijauksia on

tehty läpi historian’, Bucchi kertoo.

”Toki digiajan massiivisessa informaation tulvassa väärän tiedon ongelma voimistuu. Ongelma on vanha, mutta konteksti on uusi.” (...)

Sensuurin sijaan Bucchi ehdottaa tiedon eri viitekehysten ymmärtämistä. Sosiaalisessa mediassa viitekehykset ovat sekavasti päällekkäin: kissavideot, uutiset ja propaganda esiintyvät kaikki peräkkäin, vaikka niillä on täysin eri tarkoitukset. Käyttäjille välittyy vääristynyt kuva sisällön tasavertaisesta laadusta.

Kaiken sosiaalisessa mediassa kiertävän sisällön ei tarvitse olla tiedottamisen kannalta huipulaatua. Tärkeämpää on miten käyttäjät suhtautuvat heikkolaatuisen sisältöön ja mihin tarkoitukseen he sitä käyttävät.

”Jos ihmiset haluavat rentoutua, keskustella huolimattomasti tai juoruilla, he saattavat lukea ja kommentoida asioita ajattelemattomasti. Mutta sitä viitekehystä ei voi käyttää päätökseen, pitäisikö minun rokottaa lapseni”, Bucchi sanoo.

Bucchi antaa tiedon käyttäjille suuren vastuun. Vastuuta on siirtynyt toimittajilta yleisölle, koska sosiaalinen media pienentää perinteisen toimittajan roolia. Television ja sanomalehden aikakaudella suuri yleisö oli enimmäkseen passiivinen. Nyt se toi-

mii aktiivisesti mediassa ja tiedottaa itseään. Ulkopuolinen sääntely on siksi vaikeaa.

Bucchilla ei ole konkreettista lyhyen aikavälin ratkaisua, mutta hän on löytänyt sille hyvän viitekehysten. Informaation tulvaa ei voi täydellisesti hallita, mutta sitä voi oppia käyttämään oikein.”

(Kaskasmedia.fi, 16.5.2017)

Presidentti **Mauno Koivisto** kuoli 93-vuotiaana perjantaina 12. toukokuuta. Pari viikkoa myöhemmin hautajaissaattuetta seurasi sankka, mutta hiljainen joukko kansalaisia. Yksi heistä oli taiteilija **Tapio Liinoja**, joka kirjoitti Facebookissa (25.5.2017):

”Seurasin Aleksanterin- ja Unioninkadun kulmassa Mauno Koiviston hautajaissaattueen etenemistä. Ilman isompaa dramatisointia saattoi siinä myös nähdä lipuvan pois yhden aikakauden ja yhden sukupolven. Kovin kuivina eivät silmänurkat pysyneet. Oli myös kunnia kertoa parille turistille, mistä tapahtumasta oli kyse ja mikä Koivisto oli miehään.”

Hetkeä aikaisemmin siunaustilaisuudessa Helsingin Tuomiokirkossa niin ikään silmäkulmansa kostuttanut piispa

Eero Huovinen puhui Koiviston käsistä:

”– Mauno Koiviston kädet olivat rauhan kädet. Silloinkin, kun isänmaata piti puolustaa sodassa, hän halusi toimia sovinnollisen tulevaisuuden puolesta, Huovinen sanoi.

Tuttujen lentopallomiesten mukaan presidentti oli vielä tämän vuoden puolella muistellut tapahtumaa Törnin osastossa. Koivisto oli saanut tehtäväkseen saattaa kaksi venäläistä vankeja selustaan. Etulinjasta taaksepäin siirryttäessä oli vastaan tullut suomalaisia sotilaita, jotka alkoivat kolhia vankeja, Huovinen kertoi puheessaan.

– Koivisto suuttui omiin maanmiehiinsä, nosti kätensä ja sanoi: ”Älkää koskeko näihin miehiin, he ovat minun vankeja, he ovat minun veljiäni.”

Puheessaan Huovinen kuvaili, kuinka sodan jälkeen Koiviston tumpurin käsistä tuli vaikuttajan ja tohtorin kädet. Kätten työt ja ajatuksen työt toimivat vuorovaikutuksessa keskenään, Huovinen kertoi.”

(**Matti Koivisto** yle.fi:ssä 25.5.2017)

Ajatusten Tonava ottaa vastaan tuoreita ja nasevia otoksia ajan ilmiöistä osoitteeseen yhteiskuntapolitiikka@thl.fi.